



رامین جهان پور - در پشت جلد کتاب افسانه ۱۹۰۰» الساندرو باریکو» نویسنده ایتالیایی اینگونه نوشته شده است:«ویر جینیا یک کشتی بخاربزرگ بود. در سال‌های بین جنگ، این کشتی با حمل هزاران مهاجر و مردم عادی بین اروپا و آمریکا رفت و آمد می‌کرد. بسیاری از مردم می‌گویند در این کشتی یک پناهیست فوق‌العاده حضور داشت که هر شب با تکنیکی شگفت‌انگیز، موسیقی اجرا می‌کرد. موسیقی‌ای که قبلاً به هیچ‌عنوان کسی آن را نشنیده بود. داستان زندگی آن موزیسین بسیار دیوانه‌وار بود. او در آن کشتی متولد شده و هرگز پایش را از آن بیرون نگذاشته بود و هیچ‌کس دلیل آن را نمی‌دانست.» در داستان «افسانه ۱۹۰۰» که کل ماجرای آن درداخل یک کشتی بزرگ مسافرتی می‌گذرد با ماجرای یک موزیسین آشنا می‌شویم که استعداد ذاتی فوق‌العاده‌ای در نواختن پیانو دارد. اودرجایی دوره‌یسا آموزش نواختن ساز پیانو را ندیده‌ام! از زمان کودکی تا حالا که ۳۲سال از عمرش در کشتی گذشته به‌طورغریزی، در نواختن پیانو یک استاد است. او با قدرت ذهن واحساسات خویش ملودی‌هایی را در ذهن می‌سازد و خودش هم با انگشت‌های سحرآمیزش اجرا می‌کند. نواختن اوآندرشگفت‌انگیزاست که گوش ونگاه هر مسافری را به خودجذب می‌کند وشنونده را به وجد می‌آورد. نام این موزیسین با استعداد و خلاق کسی نیست جز افسانه ۱۹۰۰.واما ماجرای این افسانه ۱۹۰۰ چیست؟ در آخرین روزهای سال ۱۸۹۹ میلادی یکی از کارکنان کشتی بخار ویرجینیا، کودکی را در کشتی پیدا می‌کند و او را به فرزندی قبول می‌کند. از آنجایی که آن کودک را در آغاز سال ۱۹۰۰ پیدا می‌کنند اسم او را ۱۹۰۰ می‌گذارند. البته بعدها به او«نو وچنتو» هم می‌گویند که یک اسم ایتالیایی است. کودک بزرگ می‌شود اما پدرخوانده‌اش در داخل همان کشتی جانش را از دست می‌دهد. یک شب که همه در کشتی خواب هستند متوجه می‌شوند که یک کودک در حال نواختن پیانو است و او کشتی نیست جز ۱۹۰۰ که با نواختنش تعجب همه کارکنان وسرنشینان کشتی را برانگیخته است. چندی بعد او به یک نوازنده بزرگ پیانو تبدیل می‌شود. به‌طوری‌که آوازه کارهایش به بیرون از کشتی ودرکل کشورایتالیا هم می‌رسد.او که دیگر به جوانی رسیده داخل کشتی کشتی دختری را می‌بیند و عاشق او می‌شود، این موزیسین که از کودکی تا جوانی حتی یک بارهم پا به خشکی نگذاشته، تصمیم می‌گیرد به خاطرقرار با آن دختر از کشتی پیاده‌شود اما بر تصمیم خودش غلبه می‌کنند داخل کشتی می‌ماند چون او با خودش عهدسته که هیچوقت پا بهخشکی نگذارد. درصفحات پایانی داستان به دوست قدیمی اش که هم راوی داستان است و هم درکنارش ترومپت می‌نوازد می‌گوید:«من در کشتی به دنیا آمده‌ام و در کشتی خواهم مرد... ساحل هیچ تعلقی به من ندارد وبلعکس...»داستان از زبان دوست نووچنتو روایت می‌شود که یک مسافر موقت کشتی است و نکته جالب اینجاست که هیچ‌کس به اندازه او به احساسات پودرونیات این پناهیست راه نبرده است. آنها لحظات زیادی را در کنار هم بوده باهم لحظات تلخ وشیرینی را گذرانده‌اند و می‌شود گفت تنها رفیق ۳۲ سال زندگی این پناهیست عجیب وغریب همین راوی سرگذشت اوست. اما در تمام طول این سالهای که آنها با هم رفیق بودند هیچوقت دوستش موفق نشده بود که او را در ساحلی پیاده کند وباهم دربیرون قدیمی بزنند. او به زندگی کردن در دریا عادت کرده بود و تمام زندگی‌ش دریا بود ودور بودن از آن فضا برای او مرگ‌آور بود. در داستان توصیفات ونکات قابل تاملی است که ذهن واحساس و اندیشه مخاطب را درگیر می‌کند: در صفحه ۴۳ کتاب اینگونه می‌خوانیم: «... ریتم «بلوز» موسیقی مخصوص بردگان سیاه‌امریکا را که می‌نواخت حتی کارگر موتورخانه که یک آلمانی زمخت بود را هم به گریه انداخت...». به نظرمی‌آمد که موزع پنبه همه بندگان سیاه دنیا، آنجا جمع شده بود و او پنبه دانه‌های آنها را با تنش می‌خشید وروح را تسخیر می‌کرد.همه حاضران از جای خود بلندشدند، آب بینی‌اشان را بالا کشیدند وبرایش کف زدند. واما داستان افسانه ۱۹۰۰ بسیار تراژیک و سملیک تمام می‌شود. درخلال جنگ با انفجاری که در کشتی رخ می‌دهد مسافر ۳۲ساله آن کشتی بزرگ به آرزویش می‌رسد ودر میان اقیانوس‌ها بی‌آنکه حتی لحظه‌ای درخشکی زندگی کرده باشد از این دنیا کوچ می‌کند.

دانش دریایی - سعید قلیچی - صنعت لنج‌سازی، از گذشته‌های دور یکی از صنایع بومی در حاشیه خلیج فارس و به‌ویژه جزیره قشم است. لنج، این صنعت علاوه‌بر رونق اشتغالزایی نقش موثری در رونق گردشگری صنعتی، حمل‌نقل، صیادی و امرار معاش مردم جامعه محلی این جزیره ایفا می‌کند. هر چند طی سال‌های گذشته این هنر صنعت کمتر مورد توجه قرار گرفته بود، اما با برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته به نظر می‌رسد که می‌توانیم شاهد احیای دانش بومی لنج‌سازی و شناورسازی چوبی در این منطقه باشیم. به اعتقاد کارشناسان، این موضوع می‌تواند موجب اشتغالزایی و همچنین رونق گردشگری در این جزیره باشد.

به گزارش روزنامه اقتصاد سرآمد، قرار است پنجشنبه هفته جاری بندر گوران جزیره قشم با برگزاری مراسمی شاهد تولد دوباره لنج چوبی باشد. برگزار کنندگان این مراسم اعلام کرده‌اند که به پاس احیای هنر کهن لنج‌سازی چوبی و زنده نگه‌داشتن دانش دریانوردی ایرانی، نخستین شناور مدل «گوران» با نام آرورا، نماد پیوند سنت و آینده، در بندر تاریخی گوران به آب انداخته می‌شود. براساس اطلاع‌رسانی صورت گرفته، این رویداد با محوریت موزه زنده لنج‌سازی و دریانوردی گوران، فرا تر از یک مراسم ساده، نمادی از بازگشت به ریشه‌ها، حفظ میراث فرهنگی و توسعه پایدار جامعه محلی است.

بی‌شک یکی از بهترین جاذبه‌های دیدنی جزیره قشم به همخوانی فراوانی با فرهنگ و زندگی اجتماعی مردمان این منطقه دارد، کارگاه‌های لنج‌سازی فعال در این جزیره است.

تجربه دیدن این کارگاه‌ها شاید شانس باشد که یک‌بار تجربه شود و البته فقط در جزیره قشم است که می‌توان بزرگ‌ترین و البته سستی‌ترین روش ساخت لنج‌های صیادی و باربری را در اندازه‌های مختلف ببینید. کارگاه قایق‌سازی قشم به یک نقطه از جزیره محدود نیستند و کارگاه‌های لنج‌سازی بسیاری وجود دارد. صنعت لنج‌سازی در قشم نه‌تنها بخشی از اقتصاد این جزیره را تشکیل می‌دهد، بلکه بخش مهمی از هویت فرهنگی آن نیز هست.

انتقال سینه به سینه یک دانش بومی

لنج‌سازی در قشم قدمتی طولانی دارد و این جزیره همواره مرکز مهمی برای ساخت و تعمیر لنج‌های چوبی بوده است. لنج‌ها که به‌عنوان وسیله‌ای ضروری برای صیادی و تجارت در خلیج فارس به‌کار می‌روند، بخش حیاتی از فرهنگ و اقتصاد قشم هستند. کارگاه‌های لنج‌سازی در قشم همچنان به حفظ این میراث باستانی می‌پردازند و نسل‌های مختلف از استادکاران، مهارت‌های این صنعت را از پیشینیان خود فرا گرفته‌اند. ساخت لنج در قشم به‌طور سنتی و با استفاده از چوب‌های مرغوب مانند چوب ساج انجام می‌شود. این فرآیند شامل چندین مرحله است: طراحی و مهندسی لنج، برش چوب‌ها، مونتاژ قطعات و در نهایت آزمایش‌های نهایی. هر لنج به‌دست استادکاران ماهر و باتجربه ساخته می‌شود که دانش این کار را نسل به نسل منتقل کرده‌اند.

لنج‌سازی نقش بسیار مهمی در اقتصاد جزیره قشم ایفا می‌کند. این صنعت، علاوه‌بر ایجاد فرصت‌های شغلی برای مردم محلی، به توسعه تجارت دریایی و صیادی نیز کمک می‌کند. بسیاری از مردمان قشم از طریق لنج‌های خود به کشورهای حاشیه خلیج فارس سفر می‌کنند و به داده‌ستد می‌پردازند. لنج‌سازی نه‌تنها به‌عنوان یک صنعت، برش چوب‌ها، مونتاژ قطعات فرهنگی قشم اهمیت دارد. حفظ و احیای این صنعت به حفظ هویت و تاریخ این منطقه کمک می‌کند. لنج‌های چوبی قشم نمادی از قدرت و استقامت مردم جزیره هستند و نشان‌دهنده تلاش‌های تاریخی این منطقه در برابر چالش‌های اقتصادی و طبیعی.



جایگاه صنعت لنج‌سازی در روستای گوران

بندر تاریخی گوران یکی از قدیمی‌ترین بندرگاه‌های جزیره قشم برای پهلوگیری و تعمیر شناورها در سالیان گذشته بوده است. وجود جنگل‌های حرا در یک‌سو و حالت خلیجی این منطقه، به صورت موج‌شکنی طبیعی عمل کرده و این مکان را برای مبدل‌شدن به یک بندرگاه، قابل استفاده می‌کرده است. روستای گوران در سواحل غربی جزیره قشم قرار دارد و به‌عنوان یکی از مراکز اصلی لنج‌سازی در این منطقه شناخته می‌شود.

گوران، نماد فرهنگ دریانوردی، نشانه‌ای است از همت و همدلی مردمانی که هرگز تاریخ دریانوردی خود را فراموش نکرده‌اند و همچنان در مسیر توسعه پایدار گام برمی‌دارند. روستای گوران از گذشته‌های دور تا به امروز به ساخت و تعمیر لنج‌های چوبی شهرت دارد و همچنان کارگاه‌های لنج‌سازی فعال در این روستا به فعالیت می‌پردازند.

صنعت لنج‌سازی برای سالیان طولانی حرفه مردم گوران بوده، اما هم‌اکنون با ایده‌پردازانِ مردم روستا و همکاری منطقه آزاد قشم و جایکا، این مکان به نخستین پارک موزه فضای باز لنج‌سازی و شناورهای چوبی کشور تبدیل شده تا ضمن معرفی این هنر به مردم کشور و دنیا، به حفظ و احیای ساخت بزرگ‌ترین صنعت‌دستی جهان کمک کند.

احیای دانش بومی با به آب‌اندازی آرورا

مدیرعامل شرکت تعاونی توسعه روستایی گوران جزیره قشم از تولد دوباره صنعت لنج‌سازی خلیج فارس به‌عنوان میراث‌کهن دریای پارس با به آب‌اندازی نخستین شناور چوبی کاربری گردشگری با نام «آرورا» (به معنای سپیده‌دم امید) خبر داد. علی‌پوزن در گفت‌وگویی با ایرنا، اظهار کرد:

لنج‌سازی چوبی یکی از کهن‌ترین و مهم‌ترین میراث‌های فرهنگی ناملموس ایران است که در فهرست یونسکو به‌عنوان یک صنعت در خطر ثبت شده است. وی ادامه داد: این هنر که نمادی از دانش بومی دریانوردی و مهندسی سنتی ایرانیان است، هزاران سالال با دریا و خلیج فارس پیوند داشته است

که برای حفظ این میراث جهانی، اقدامات پاس داده‌نده‌ای ضروری بود تا این دانش به نسل‌های آینده منتقل شود و همچنان در زندگی ساحل‌نشینان ایران نقش آفرینی کند.

مدیرعامل شرکت تعاونی توسعه روستایی گوران جزیره قشم توضیح داد: موزه زنده لنج‌سازی و دریانوردی گوران، به‌عنوان پایگاه حفاظت از این دانش کهن، نقشی اساسی در زنده نگه‌داشتن این صنعت دارد. وی اضافه کرد: این موزه، با همراهی مردم، جامعه محلی، فعالان گردشگری و نهادهای مسئول، تلاش می‌کند تا با احیای هنر لنج‌سازی و ایجاد اشتغال پایدار، هویت دریایی ایران را زنده نگه دارد. تلاش‌های فعالان گردشگری گوران، با جان و دل، در کنار همت سرمایه‌گذاران جسور، این صنعت را به دوران جدید بازگردانده و مسیری برای آینده پایدار جامعه محلی ایجاد کرده است.

پوزن گفت: نخستین شناور مدل «گوران» با نام «آرورا» (به معنای سپیده‌دم امید) با همکاری ارزشمند شرکت تعاونی توسعه روستایی گوران، ژئوپارک جهانی قشم، سازمان منطقه آزاد قشم، به‌ویژه (مدیریت‌های صنعت و معدن و سرمایه‌گذاری)، اداره‌کل بندار و دریانوردی استان هرمزگان، موسسه رده‌بندی آسیا، اداره‌کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان هرمزگان با همراهی کارگاه استاد عبدالرحمن هدری، از آخرین کارگاه‌های لنج‌سازی چوبی در ایران ساخته شده است.

مدیرعامل شرکت تعاونی توسعه روستایی گوران جزیره قشم تصریح کرد: در ساخت این شناور چوبی با کاربری گردشگری برای حضور در آب‌های فیروزه‌ای خلیج فارس

«روزنامه سرآمد» گزارش می‌دهد

احیای دانش بومی لنج‌سازی در قشم

اشاره کرده‌اند. لنج‌سازی در خلیج فارس، یکی از مدارک زنده نشان‌دهنده قدمت، نفوذ فرهنگی و حضور تاریخی ایرانیان در این منطقه است. از آنجا که این صنعت دریایی به‌طور مستمر از گذشته‌های دور در سواحل جنوبی ایران وجود داشته و مستندات تاریخی و جهانی آن نیز ثبت شده است، می‌توان آن را به‌عنوان یکی از اسناد مهم برای تأکید بر نام «خلیج فارس» استفاده کرد.

میراثی ناملموس در معرض فراموشی

با پیشرفت فناوری و ورود قایق‌های فایبرگلاس، استفاده از لنج‌های چوبی کاهش یافته و بسیاری از کارگاه‌های سنتی لنج‌سازی تعطیل شده‌اند. علاوه‌بر این، هزینه بالای ساخت و نگهداری لنج‌های چوبی باعث کاهش میل به تداوم این صنعت شده است. به همین دلیل، یونسکو این میراث ارزشمند را در فهرست «نیازمند حفاظت فوری» قرار داده است. لنج‌سازی نه‌تنها میراثی تاریخی و فرهنگی است، بلکه بخشی از زندگی و اقتصاد مردم سواحل جنوبی ایران محسوب می‌شود. حفظ و احیای این هنر سنتی از طریق حمایت از استادکاران، آموزش به نسل جدید و ثبت و مستندسازی این مهارت‌ها، اقدامی ضروری برای جلوگیری از نابودی آن خواهد بود.



برای جلوگیری از نابودی این هنر ارزشمند، پیشنهادهایی از جمله برگزاری جشنواره‌های لنج‌سازی، ثبت و مستندسازی مهارت‌های استادکاران، آموزش نسل جدید و حمایت مالی از کارگاه‌های سنتی مطرح شده است. همچنین برخی شهرهای ساحلی در تلاشند تا لنج‌سازی را به‌عنوان جاذبه‌ای گردشگری معرفی کنند و به این طریق از این صنعت حمایت کنند. لنج‌سازی نه‌تنها بخشی از تاریخ و فرهنگ ایران است، بلکه نشان‌دهنده ارتباط دیرینه ایرانیان با دریا و تجارت دریایی است. حفاظت از این میراث ناملموس نیازمند همکاری دولت، مردم و نهادهای فرهنگی است تا این هنر ارزشمند برای نسل‌های آینده باقی بماند.

خلیج فارس نه‌تنها یک پهنه آبی استراتژیک، بلکه گهواره‌ای برای تمدن‌های دریایی ایران محسوب می‌شود. در این میان، لنج‌سازی یکی از مهم‌ترین مهارت‌های سنتی مردمان این منطقه است که نسل‌به‌نسل حفظ و منتقل شده است.

لنج‌های چوبی که با دست‌های توانمند استادکاران ایرانی ساخته می‌شوند، قرن‌هاست که در آب‌های خلیج فارس به حرکت درآمده و به‌عنوان نمادی از هویت فرهنگی و میراث جهانی ایرانیان شناخته می‌شوند. بااین حال، این هنر اصیل امروزه بسا چالش‌هایی مانند جایگزینی شناورهای فایبرگلاس، هزینه‌های بالای ساخت، کاهش تقاضا و فراموشی مهارت‌های سنتی مواجه است. مهارت‌های مرتبط با ساخت و دریانوردی لنج‌ها در سال ۱۳۹۰ (۲۰۱۱) به‌عنوان میراث فرهنگی ناملموس ایران در فهرست یونسکو به ثبت رسید.

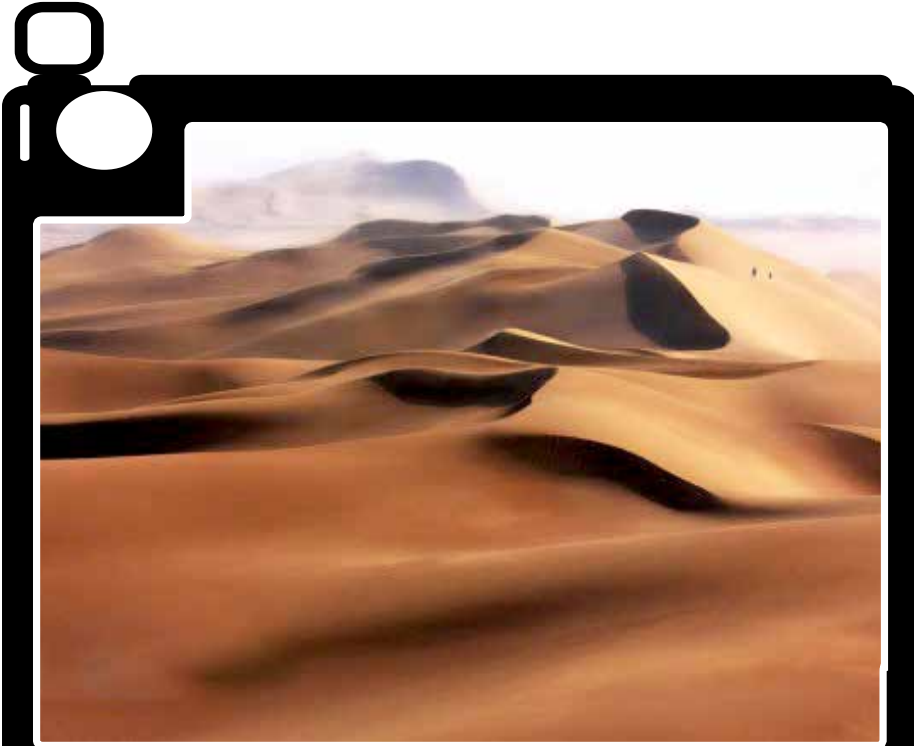
درخت حرا در نرده‌ها و شاهین بحری در ساطور شناور و خود نرده بزرگ آن استفاده شده است. وی محل برگزاری مراسم به آب‌اندازی نخستین شناور مدل «گوران» را کارگاه لنج‌سازی استاد عبدالرحمن هدری، بندر گوران، جزیره قشم اعلام کرد و گفت: این آیین تنها به آب‌اندازی یک لنج نیست، بلکه آغاز دوباره‌ای برای دریانوردی ایرانی به نام خلیج فارس، به افتخار آب‌های نیلگون و مردمانی است که با دریا هم‌نفس‌اند.

تاریخ خلیج فارس سوار بر لنج‌های جنوبی

ایرانیان از دوران باستان نقش مهمی در دریانوردی، تجارت و ساخت شناورهای چوبی داشته‌اند. کتیبه‌های هخامنشی، متون تاریخی و گزارش‌های مورخان یونانی و عرب به حضور ایرانیان در خلیج فارس و برتری دریایی آن‌ها اشاره دارند.

وجود سنت لنج‌سازی که از قرن‌ها پیش در این منطقه رواج داشته، نشان‌دهنده حضور مستمر و تمدنی ایرانی در سواحل خلیج فارس است. واژه «لنج» که به نوعی قایق چوبی بزرگ اشاره می‌کند، ریشه در زبان فارسی دارد و نشان‌دهنده فرهنگ دریایی ایرانیان است. این واژه به همراه سایر اصطلاحات سنتی دریانوردی ایرانی، یکی از نشانه‌های حضور فرهنگی و زبانی ایران در خلیج فارس محسوب می‌شود.

در اسناد قدیمی مرتبط با دریانوردی و ساخت لنج‌ها، از نام «خلیج فارس» به‌عنوان پهنه آبی اصلی مورد استفاده ایرانیان یاد شده است. مورخان و جغرافی‌دانان مشهور مانند استرابون، بطلمیوس، ابن‌خلدون و مسعودی در آثار خود، به تجارت دریایی ایرانیان و استفاده از لنج‌های چوبی در خلیج فارس



عکس: اصغر بشارتی